

PATRICIA HIGHSMITH
RIPLEY SUB PĂMÂNT

PALADIN POCKET
CRIME

„Patricia Highsmith revine în forță, într-o formă de invidiat, cu un delicios umor negru.“

Sunday Telegraph

„În *Ripley sub pământ* Patricia Highsmith își dă măsura talentului.“

Daily Telegraph

„Highsmith se pricepe să așeze thrillerul la loc de cinste în ierarhia literară.“

The Times

„Suspansul romanului este dat de prezența unui personaj central atât de complex și de interesant construit, încât cititorul riscă să-l considere fascinant în ciuda lipsei lui de scrupule.“

Margot Kinberg

„Să spui despre Patricia Highsmith că scrie romane polițiste e ca și cum l-ai considera pe Picasso desenator tehnic.“

Cleveland Plain Dealer

PATRICIA HIGHSMITH

**RIPLEY SUB
PĂMÂNT**

Traducere din limba engleză
de Iulia Dromereschi

PALADIN

*Vecinilor mei polonezi, Agnes și George Barylski,
prietenii mei din Franța, 77*

„Cred că aş fi gata să mor mai degrabă pentru ceva în care nu cred decât pentru ceva ce ştiu sigur. Uneori, viaţa artistică mi se pare o lungă şi încântătoare sinucidere şi nu regret că este astfel.“

Oscar Wilde (fragment dintr-o scrisoare)

CAPITOLUL 1

Tom era în grădină când a sunat telefonul. A lăsat-o să răspundă pe *madame* Annette, menajera, și a continuat să curețe mușchiul umed care se cățara pe marginile treptelor de piatră ale terasei. Era un octombrie ploios.

— *Monsieur Tome!* a strigat *madame* Annette cu vocea ei de soprană. Londra la telefon!

— Vin imediat, a strigat Tom.

A lăsat jos șpaclul și a urcat scările.

Telefonul de la parter se afla în living. Tom nu s-a așezat pe canapeaua cu tapițerie galbenă din satin pentru că purta pantaloni de lucru.

— Bună, Tom. Sunt Jeff Constant. Ai...

Prrrr!

— Poți vorbi mai tare? E proastă legătura.

— Așa-i mai bine? Eu te aud clar.

Cei de la Londra te auzeau întotdeauna bine.

— Oarecum.

— Ai primit scrisoarea mea?

— Nu, a zis Tom.

— Of. Avem probleme. Am vrut să te avertizez. Există un...

S-au auzit un pârâit, un bâzâit, un țacănit înfundat și convorbirea s-a întrerupt.

— La naiba! a zis Tom destul de tare.

Să-l avertizeze? Se întâmplase ceva la galerie? Aveau probleme cu compania Derwatt? Voia să-l avertizeze pe *el*? Tom era destul de puțin implicat în povestea aceea. El venise cu ideea înființării companiei Derwatt, într-adevăr, și avea un mic venit de pe urma ei, dar... Tom s-a uitat la telefon, așteptând să sune din nou dintr-o clipă în alta. Sau trebuia să-l sune el pe Jeff? Nu, nu știa dacă să-l caute pe Jeff la studio sau la galerie. Jeff Constant era fotograf.

Tom s-a dus spre ușile mari de sticlă dinspre grădina. Se gândea să mai răscaie puțin mușchi. Grădinărea ocazional, dar îi plăcea să-și petreacă o oră în fiecare zi tunzând iarba cu mașina lui manuală, greblând și arzând crengi, smulgând buruieni. Făcea mișcare și în același timp putea visa cu ochii deschiși. Abia apucase șpaclul când telefonul a sunat din nou.

Madame Annette tocmai intra în living cu un pămătuț în mână. Era scundă și voinică, la vreo șaiszeci de ani, mereu binedispusă. Nu știa o boabă de engleză și părea incapabilă să învețe chiar și cum să spună „bună dimineața“, ceea ce lui Tom îi convenea de minune.

— Răspund eu, *madame*, a zis Tom și a ridicat receptorul.

— Alo, s-a auzit vocea lui Jeff. Uite, Tom, voiam să te întreb dacă n-ai putea veni încoace. La Londra, eu...

— Tu, ce?

Legătura era tot proastă, dar parcă nu chiar ca înainte.

— Am zis că ți-am explicat în scrisoare. Nu pot să-ți explic la telefon. Dar e important, Tom.

— A făcut cineva vreo greșeală? Bernard?

— Oarecum. Vine încoace un individ de la New York, cred că ajunge mâine.

— Cine?

— Ți-am explicat în scrisoare. Expoziția lui Derwatt se deschide marți. Îl țin departe pe american până atunci. Ed și cu mine o să ne prefacem că pur și simplu nu suntem disponibili.

Jeff părea destul de îngrijorat.

— Ai timp să vii, Tom?

— Păi... da, a răspuns Tom, deși nu voia să se ducă la Londra.

— Încearcă să nu afle Heloise. Că vii la Londra, vreau să zic.

— Heloise e în Grecia.

— Aha, foarte bine! a răsuflat el ușurat.

Scrisoarea lui a sosit în aceeași după-amiază cu poșta de ora 17.00, expediată expres.

Dragă Tom,

Noua expoziție a lui Derwatt se deschide marți, în data de 15, Charles Place numărul 104, N.W. 8, prima lui expoziție după doi ani. Bernard are nouăsprezece pânze noi, iar celelalte tablouri vor fi împrumutate. Și acum, veștile proaste:

E vorba despre un american pe nume Thomas Murchison, nu-i negustor, ci colecționar – un pensionar plin de bănet. A cumpărat de la noi un Derwatt acum trei ani. L-a comparat cu un Derwatt mai timpuriu pe care l-a văzut de curând în State și acum spune că tabloul lui este fals. Este, desigur, adică e una dintre picturile lui Bernard. Americanul a scris Galeriei Buckmaster (adică mie), spunând că lui i se pare că tabloul pe care l-a cumpărat nu-i original pentru că tehnica și culorile aparțin unei perioade din creația lui Derwatt de acum

cinci sau șase ani. Am senzația că Murchison intenționează să facă valuri. Cum rezolvăm asta? Tu ești mereu plin de idei, Tom.

Poți veni încoace să stăm de vorbă? Toate cheltuielile vor fi plătite de Galeria Buckmaster. Ne trebuie o doză de încredere mai mult decât orice. Nu cred că Bernard a greșit vreuna dintre pânzele noi. Dar Bernard se panichează și nu-l vrem pe-aproape nici la vernisaj, mai ales nu la vernisaj.

Te rog să vii imediat, dacă poți.

*Toate cele bune,
Jeff*

P.S. Scrisoarea lui Murchison a fost politicoasă, dar dacă va insista să-l caute pe Derwatt în Mexic și așa mai departe?

Ultima frază definea problema, s-a gândit Tom, pentru că Derwatt nu exista. Povestea (inventată de Tom) pe care o susținea Galeria Buckmaster și micul grup de prieteni credincioși ai lui Derwatt era că Derwatt se retrăsese să trăiască într-un sătuc din Mexic unde nu se întâlnea cu nimeni și nu avea telefon, interzicând galeriei să dea cuiva adresa lui. Ei bine, dacă Murchison voia să se ducă în Mexic, urma să aibă de căutat mult și bine, destul cât să-și facă de lucru câte zile mai avea.

Tom se aștepta ca Murchison – care urma să vină, probabil, cu tot cu tabloul cumpărat de el – să discute despre problema lui cu alți negustori de artă și cu presa. Asta putea naște suspiciuni, iar povestea cu Derwatt risca să iasă la iveală. Oare banda l-ar fi tras și pe el în scandal? (Tom se gândea mereu la vechii prieteni ai lui Derwatt care se ocupau de galerie ca la o „bandă“, deși detesta cuvântul de fiecare dată când îi venea în minte.)

Bernard ar fi putut pomeni numele lui Tom Ripley nu neapărat din răutate, credea Tom, ci mai degrabă ca urmare a cinstei lui nebunești, ca de sfânt.

Tom își păstrase curate reputația și numele, uimitor de curate, având în vedere ce făcuse în trecut. Ar fi fost jenant ca în ziarele franțuzești să se scrie că Thomas Ripley din Villeperce-sur-Seine, soțul lui Heloise Plisson, fiica lui Jacques Plisson, proprietarul milionar al companiei Pharmaceutiques Plisson, pusese la cale escrocheria aducătoare de bani „Derwatt“, de pe urma căreia primea de ani buni un anumit procent, chiar dacă acel procent însemna doar zece la sută. L-ar fi făcut să pară nemaipomenit de josnic. Până și Heloise, a cărei moralitate, după părerea lui Tom, era ca și inexistentă, risca să reacționeze negativ la așa ceva, iar tatăl ei ar fi constrâns-o fără îndoială să divorțeze (tăindu-i alocația).

Compania Derwatt se mărise de-acum, iar prăbușirea ei ar fi avut și alte consecințe. S-ar fi pierdut și linia profitabilă de materiale pentru pictură cu marca Derwatt, de pe urma căreia banda și Tom primeau dividende. Ar fi dispărut și Școala Derwatt din Perugia, destinată mai ales adorabilelor doamne în vârstă și fetelor americane venite în vacanță, care reprezenta la rândul ei o sursă de venit. Școala de artă aducea bani nu atât din cursuri și din vânzarea materialelor Derwatt, cât din activitatea ei de agenție imobiliară. Pentru cei mai înstăriți dintre turiștii-cursanți, școala găsea cele mai scumpe case și apartamente mobilate, din închirierea cărora își lua partea. La conducerea școlii era un cuplu de homosexuali englezi fără nicio legătură cu escrocheria Derwatt.

Tom nu se putea hotărî dacă să se ducă sau nu la Londra. Cu ce i-ar fi putut ajuta prezența lui? Nici măcar nu

înțelegea problema. Era de necrezut ca un artist să revină la o tehnică anterioară atunci când pictează un tablou?

— Domnul preferă la cină cotlete de miel sau șuncă rece? l-a întrebat *madame* Annette.

— Cotlete de miel, cred. Mulțumesc. Ce vă mai face măseaua?

În dimineața aceea, *madame* Annette se duse la dentistul din sat, în care avea încredere deplină, ca să-și repare o măsea care o ținuse trează toată noaptea.

— Nu mă mai doare. Doctorul Grenier este atât de drăguț! A spus că am avut un abces, dar a deschis măseaua și a spus că nervul o să cadă.

Tom a dat din cap, dar s-a întrebat cum putea cădea un nerv; datorită gravitației, pesemne. Lui îi scormoniseră adânc odată după un nerv, tot la un dinte de sus.

— Ați primit vești bune de la Londra?

— Nu... În fine, m-a sunat un prieten.

— Și *madame* Heloise?

— Azi n-a telefonat.

— Ah, imaginați-vă ce soare e acolo! Grecia! exclamă *madame* Annette în timp ce lustruia suprafața deja strălucitoare a unui scrin de lângă șemineu. În Villeperce nu-i soare deloc, vedeți? A venit iarna.

— Într-adevăr.

Madame Annette spunea același lucru în fiecare zi, de ceva vreme.

Tom nu se aștepta s-o vadă pe Heloise până aproape de Crăciun. Pe de altă parte, se putea oricând întoarce pe neașteptate – după o ciondăneală neînsemnată cu prietenii, de pildă, sau pentru că se răzgândise și nu mai voia să rămână atât de mult pe o barcă. Heloise era impulsivă.

Tom a pus un disc cu Beatles ca să-și mai ridice moralul, apoi s-a învârtit prin livingul mare, cu mâinile în

buzunare. Îi plăcea casa. Era o clădire pătrată cu două niveluri, din piatră cenușie, cu patru foișoare înălțate deasupra celor patru încăperi rotunde din colțuri care o făceau să semene cu un mic castel. Avea o grădină întinsă și costa o avere chiar și după standardele americane. Tatăl lui Heloise le-o dăduse în urmă cu trei ani, ca dar de nun-tă. Înainte de însurătoare, Tom avusese nevoie de bani în plus. Banii lui Greenleaf nu-i ajungeau ca să trăiască așa cum voia, de aceea îl interesase o parte din compania Derwatt. Acum regreta. Acceptase zece la sută într-o vreme în care zece procente însemnau foarte puțin. Nici măcar el nu anticipase că afacerea avea să devină atât de înfloritoare.

Tom și-a petrecut seara așa cum își petrecea majoritatea serilor, în liniște și singur, dar cu mintea frământată. Și-a pus muzică în surdină în timpul mesei și a citit Servan-Schreiber în franceză. A dat peste două cuvinte pe care nu le știa. Intenționa să le caute la culcare în dicționarul *Harrap's* de lângă pat. Se pricepea să țină minte cuvinte cărora să le caute înțelesul mai târziu.

După cină și-a pus un balonzaid, deși nu ploua, și s-a dus pe jos până la un café-bar micuț aflat la vreo patru sute de metri depărtare. În unele seri mergea acolo să-și bea cafeaua. Patronul, Georges, îl întreba invariabil despre *madame* Heloise și își exprima regretul că Tom era nevoit să petreacă atât de mult timp singur. De data asta, Tom i-a răspuns vesel:

— Ei, nu sunt sigur că o să mai reziste încă două luni pe iahtul acela. Se va plictisi.

— *Quel luxe*, a murmurat visător Georges.

Era un bărbat burtos, cu fața rotundă. Tom nu avea încredere în infailibila lui bună dispoziție blajină. Marie,

soția lui Georges, o brunetă voinică și plină de energie, cu buzele rujate roșu-aprins, era directă și rea de gură, dar avea un mod sincer de a râde care compensa restul. Barul era unul pentru lucrători. Asta nu-l deranja pe Tom, dar nu era localul lui favorit. Se întâmpla pur și simplu să fie mai aproape. Măcar Georges și Marie nu pomeniseră niciodată de Dickie Greenleaf. Unele persoane din Paris, cunoștințe de-ale lui sau de-ale lui Heloise, aduseseră vorba despre el. La fel făcuse și patronul hotelului St. Pierre, singurul hotel din Villeperce. Acesta îl întrebase: „Sunteți, poate, același domn Ripley care a fost prieten cu americanul *Granelafe*?” Tom recunoscuse că da, el era. Dar asta se întâmplase în urmă cu trei ani, când o astfel de întrebare – dacă nu intra în detalii – nu-i mai dădea emoții. Însă prefera să evite subiectul. Unele ziare scriseseră că Dickie îi lăsase lui Tom prin testament o ditamai suma de bani, altele, că primea un venit regulat – ceea ce era adevărat. Bine măcar că niciunul nu sugerase vreodată că Tom ar fi scris el însuși testamentul acela, cum, de altfel, făcuse. Francezii își aminteau întotdeauna detaliile financiare.

După cafea, Tom s-a întors acasă pe jos, spunând distrat „*bonsoir*” sătenilor cu care se întâlnea și alunecând uneori pe frunzele veștede și ude adunate pe marginea drumului. Nu existau trotuare. Luase cu el o lanternă, pentru că străzile nu erau luminate peste tot. A văzut prin ferestrele caselor familii care stăteau liniștite în jurul mesei din bucătărie, uitându-se la televizor. Din câteva curți l-au lătrat câini legați cu lanț. Pe urmă a deschis poarta de fier a propriei case – înaltă de trei metri – și pașii lui au scârțâit pe pietriș. În camera lui *madame* Annette era

lumina aprinsă, și-a dat el seama. Femeia avea propriul ei televizor.

Uneori, Tom picta seara, doar de plăcere. Acum însă, n-avea chef. În schimb, i-a scris unui prieten din Hamburg – Reeves Minot, un american – și l-a întrebat când credea că va avea nevoie de el. Reeves intenționa să-i planteze un microfilm – sau așa ceva – unui anume conte italian pe nume Bertolozzi. Contele urma apoi să-i facă o vizită de-o zi lui Tom la Villeperce, iar Tom trebuia să ia obiectul din valiza contelui sau de unde o fi fost plasat și să-l trimită prin poștă la Paris cuiva despre care nu știa nimic. Tom făcea frecvent astfel de servicii de intermediar, uneori pentru bijuterii furate. Se dovedea mai ușor să ia chiar el obiectele cu pricina din bagajul oaspeților lui decât să încerce altcineva să pună mâna pe ele în vreo cameră de hotel din Paris, când victima nu era de față. Tom îl cunoscuse recent pe contele Bertolozzi în timpul unei călătorii la Milano, când Reeves, care locuia la Hamburg, se aflase și el acolo. Stătuseră de vorbă despre pictură. De obicei, îi convingea ușor pe oamenii cu timp liber să vină o zi sau două la el în Villeperce și să-i vadă tablourile. Pe lângă tablourile de Derwatt, mai avea un Soutine, ale cărui lucrări îi erau foarte dragi lui Tom, un Van Gogh, două Magritte, desene de Cocteau și de Picasso, plus multe alte desene ale unor pictori mai puțin faimoși, dar care lui i se păreau la fel de reușite sau chiar mai bune. Villeperce era aproape de Paris, iar oaspeții lui se bucurau să aibă ocazia să stea puțin la țară înainte să plece mai departe. Tom îi lua de multe ori cu mașina direct de la Orly, satul lui aflându-se la șaptezeci de kilometri spre sud de aeroport. Dăduse greș o singură dată, cu un oaspete american căruia i se făcuse rău imediat

după ce sosise, din cauză că mâncase înainte cine știe ce. Tom nu apucase să-i cotovăie în valiză pentru că musafirul stătuse tot timpul în pat, în camera lui. Obiectul cu pricina – tot un microfilm – fusese recuperat mai târziu cu mare dificultate, la Paris, de unul dintre oamenii lui Reeves. Tom nu înțelegea valoarea tuturor acestor obiecte, dar nici romanele polițiste nu le înțelegea pe toate, iar Reeves era el însuși un intermediar care primea un onorariu. Când trebuia să pună obiectele respective la poștă, Tom se ducea de fiecare dată în altă localitate și trecea la expeditor un nume și o adresă false.

În noaptea aceea, pentru că nu putea să adoarmă, Tom s-a dat jos din pat, și-a pus halatul de casă violet, din lână – nou și gros, plin de fireturi și de canafi, primit cadou de ziua lui de la Heloise – și a coborât în bucătărie. Se gândise să deschidă o sticlă de bere Super Valstar, dar în cele din urmă s-a hotărât să-și facă un ceai. Nu bea ceai aproape niciodată, așa că i se părea cumva ocazia potrivită, din moment ce noaptea aia i se părea tare ciudată. A umblat prin bucătărie în vârful degetelor, să n-o trezească pe *madame* Annette. Ceaiul i-a ieșit roșu-închis. Pusese prea multe frunze în ceainic. L-a dus pe o tavă în living, și-a turnat o cană și a început să se plimbe fără zgomot în papucii de casă din postav. De ce să nu se dea drept Derwatt? s-a gândit el. O, da! Asta era soluția, soluția perfectă, singura soluție!

Derwatt era cam de vârsta lui – Tom avea treizeci și unu de ani, Derwatt ar fi urmat să împlinească treizeci și cinci. Ochi albaștri-cenușii, după cum își amintea Tom că spusese Cynthia (iubita lui Bernard) – sau poate chiar Bernard într-una dintre exuberantele lor descrieri ale

Imaculatului Derwatt. Purta o barbă scurtă, ceea ce lui Tom urma să-i fie de mare folos.

Pe Jeff Constant sigur l-ar fi încântat ideea. O întâlnire cu presa. Tom trebuia să stabilească la ce întrebări să răspundă și ce povești să spună. O fi fost oare Derwatt de înălțimea lui? Dar cine din rândul presei ar fi știut asta? Totuși, Derwatt era mai brunet, s-a gândit Tom. Asta se putea rezolva. Tom și-a mai turnat ceai. A continuat să se plimbe prin cameră. Apariția lui trebuia să reprezinte o surpriză, chiar și pentru Jeff și Ed – și pentru Bernard, desigur. Sau cel puțin asta urmau să afirme în fața presei.

Tom a încercat să-și imagineze confruntarea cu domnul Thomas Murchison. Important era să rămână calm și stăpân pe sine. Dacă Derwatt însuși susținea că un tablou îi aparținea, că îl pictase chiar el, cum ar fi putut Murchison să nege acest lucru?

În culmea entuziasmului, s-a dus la telefon. De cele mai multe ori, operatorii de la centrală dormeau la ora asta – trecuse de două noaptea – și dura zece minute până să răspundă. Tom s-a așezat răbdător pe marginea canapelei galbene. Se gândea că Jeff sau altcineva trebuia să aibă grijă să iasă o deghizare ca la carte. I-ar fi plăcut să poată conta pe o fată care să supravegheze transformarea lui, pe Cynthia, de exemplu, dar Cynthia și Bernard se despărțiseră în urmă cu doi sau trei ani. Cynthia aflase cât scoteau din escrocheria cu Derwatt și din falsurile lui Bernard, dar nu voise niciun bănuț din câștigul lor, și-a amintit Tom.

— *Allo, j'écoute!*¹, a zis centralista cu o voce nemulțumită, de parcă Tom ar fi scos-o din plapumă ca să-i facă lui o favoare.

¹ „Alo, vă ascult!“ (lb. fr.) (n. r.).